

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Факультет економіки та менеджменту
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:

Декан факультету
проф. Є. В. Мироненко
« 31 » серпня 2021 р.

Гарант освітньої програми:

доц. О. П. Кваша /
«31» серпня 2021 р.

Розглянуто і схвалено на засіданні
кафедри філософії та СПН
Протокол № 1 від 31 08. 2021р.

В. о. завідувача кафедри
доц. Є. В. Болотіна /

**Робоча програма навчальної дисципліни
«ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ І РЕЖИМИ СУЧАСНОСТІ»**

галузь знань

05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність

052 «Політологія»

назва освітньої програми

«Політологія»

рівень вищої освіти
статус

перший (бакалаврський)
вибіркова

Розробник: О. П. Кваша, канд. політичних наук

Краматорськ 2021

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП (ОНП) «Політологія»	Вибіркова	
5				
Загальна кількість годин				
150				
Модулів – 1		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1			4	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ _____ (назва)			Семестр	
			8	
Тижневих годин для <u>денної</u> форми навчання: аудиторних 3 / самостійної роботи студента 5 /		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	26/4	
			Практичні/Лабораторні	
			26/4	/
			Самостійна робота	
			98/142	
		Вид контролю		
		іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання - 52/98

II ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Курс «Політичні системи та режими сучасності» призначений для здобувачів спеціальності 052 «Політологія». Спираючись на отримані студентами під час вивчення загальної теорії політики знання визначальних підходів до розуміння та аналізу політичних режимів і політичних систем, здійснюється подальше поглиблення у політичну теорію у цьому напрямі, знайомлячи майбутніх фахівців з різноманітним конкретним втіленням теоретичних моделей у суспільній практиці. Предметом дисципліни є науковий аналіз політичних режимів і політичних систем сучасності, конкретних прикладів їх організації та функціонування, проблеми поширення демократичних зразків політичного життя. Окрема увага приділяється науковому розгляду політичної системи і режиму України.

2.2 Мета дисципліни полягає у тому, щоб ввести студентів у галузь знань, об'єктом якої є зв'язки між політичними інститутами та процесами, які створюють структуру інститутів політики як соціального явища, тобто створюють політичну систему. Оволодіння студентами знаннями щодо природи політичної системи та динаміки її функціонування – політичного режиму – в сучасному світі. Допомогти майбутнім фахівцям у різних сферах суспільної діяльності оволодіти систематизованими науковими знаннями про політику, самостійно аналізувати політичні явища та процеси, визначати своє місце в цих процесах.

2.3 Завдання дисципліни:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- зміст теорії політичних систем та політичних режимів;
- сучасні підходи до типологізації політичних систем та політичних режимів;
- зразки практичного втілення теоретичних варіантів, їх властивості;
- особливості функціонування та розвитку політичного режиму та політичної системи України;
- сутність перетворень та еволюційних процесів, які відбуваються в межах сучасних політичних систем.

Групові заняття та самостійна робота повинні сформувати вміння:

- комплексно аналізувати політичні системи країн світу на основі глибокого вивчення творів вчених-політологів;
- системно аналізувати політичні процеси та розвиток політичної системи в нашій країні;
- орієнтуватися у змісті та тенденціях функціонування, еволюції політичних систем та режимів країн світу.

2.4 Мова викладання: українська

2.5 Міждисциплінарні зв'язки: Зміст навчальної дисципліни ґрунтується на основі засвоєння таких навчальних дисциплін, як «Загальна теорія політики», «Історія та теорія демократії», «Політична глобалістика», «Порівняльна політологія».

III ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Політичні системи і режими сучасності» увага приділяється оволодінню здобувачами такими загальними та фаховими (спеціальними) компетентностями, як:

- знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК01)
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. Навички використання програмних засобів, робота в комп'ютерних мережах (ЗК05);
- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК06);
- здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК01);
- здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки (СК02);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК05);

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

- розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності (РН01);
- вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (РН12).

IV ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Предмет, структура та основні поняття теорії політичних систем.

Зміст спецкурсу: «Теорія політичних систем» і його структура. Специфіка курсу і його взаємозв'язок з іншими гуманітарними науками. Методи спецкурсу. Закони і закономірності становлення і розвитку спецкурсу. Основні категорії спецкурсу. Принципи спецкурсу. Функції спецкурсу. Місце спецкурсу в системі політологічних знань і роль в політичному вихованні особи.

Тема 2. Місце системного аналізу політики в науці.

Виникнення та взаємозв'язок понять «системність», «системний підхід», «системний аналіз», «система». Цілісність системи та її якості. Системний аналіз політики та суспільства. Система та середовище. Особливості загальної теорії систем. Місце політичної системи в життєдіяльності суспільства. Визначення поняття «політична система суспільства» в сучасній політичній літературі. Взаємозв'язок сутності і природи політичної влади і структурних особливостей політичних систем. Типи зв'язків різних суспільних систем і підсистем.

Тема 3. Аналіз сучасних теорій політичних систем.

Системний аналіз та його роль в становленні теорії політичної системи суспільства. Розробка Т. Парсоном загальної теорії соціальних систем. Суспільство як дуже складна система управління, яка складається з відносно автономних систем (економічної, політичної, духовної) та їх специфічні функції. Теорія політичної системи Д. Істона та його метод політичного аналізу. Загальні елементи різних політичних систем. Політична система, як організм який самостійно регулюється, і активно реагує на імпульси які знаходяться зовні. Модель політичної системи за Г. Алмондом. Політична система як базове поняття про формальну і неформальну взаємодію. Політична система суспільства як сукупність різних форм політичної поведінки (державної і недержавної). Динамічна рівновага

політичних систем за Г. Спіро. Внесок інших політологів в розвиток теорії політичних систем. Погляди українських політологів на розвиток теорії політичних систем суспільства.

Тема 4. Сутність, структура та функції політичної системи.

Аналіз сутності і змісту політичних систем суспільства. Сутність політичної системи виходячи із: способу функціонування державної влади та партійно-політичної інфраструктури. Структура політичної системи: погляди політологів різних шкіл. Інституційна, нормативна, функціональна, комунікативна і культурна підсистеми в структурі політичної системи. Специфіка взаємодії держави як центрального елемента політичної системи та економічної системи. Кордони дії політичної системи. Внутрішні та зовнішні функції політичних систем. Класифікація функцій політичних систем за Г. Алмондом, Дж. Пауеллом. Політична соціалізація, політичне рекрутування, артикуляція інтересів, агрегування інтересів, політична комунікація – функції входу. Нормотворчість застосування правил, норм, контроль за їх виконанням – функції на виході.

Тема 5. Типологія політичних систем.

Типологія політичних систем – предмет дослідження порівняльної політології. Формаційний і цивілізаційний підходи типології політичних систем, зв'язок рівня соціально-економічного розвитку країни з політичними структурами. Типологія політичних систем за Г. Алмондом, за різницею політичних культур: англо-американська, континентально-європейська, тоталітарні політичні системи. Типологія політичних систем суспільства: а) за характером політичного режиму: демократичні, тоталітарні, авторитарні; б) за орієнтацією на стабільність або на зміни: закриті і відкриті, консервативні і трансформуючі, інструментальні та ідеологічні; в) за принципом політичного змагання: традиційні, змішані і сучасні. Типологія за Ж. Блонделем за змістом і формою управління суспільством: від ліберально-демократичних і комуністичних, через традиційні, в стадії становлення і до авторитарно-консервативних.. Критерії типології політичних систем.

Тема 6. Політичний режим як характеристика функціонально-динамічного стану політичної системи.

Поняття та основні ознаки політичного режиму. Завдання та «технології» здійснення політичного режиму. Взаємовідносини влади та опозиції. Типи опозиції. Теоретичні проблеми типології політичних режимів. Типології політичних режимів, за межами поділу на демократичні, авторитарні та тоталітарні. Демократичний, авторитарний та тоталітарний політичні режими. Різновиди авторитарного режиму: однопартійні режими, військові, режим особистісної влади (абсолютистські династичні режими), бюрократично-олігархічні (бюрократично-авторитарні), популістські режими. особливості реформаційного, стабілізаційного, деструктивного авторитаризму, «авторитаризму розвитку», та «нового авторитаризму». автократичні, диктаторські, анархічні, охлократичні, тоталітарні політичні режими.

Тема 7 Сучасний стан і характерні особливості політичних систем країн Західної Європи та США

Характеристика сучасного стану владних відносин, особливостей політичної свідомості та рівня політичної культури країн Західної Європи. Порівняльний аналіз структури та функцій політичних організацій, державних і недержавних інститутів цих країн (починаючи з аналізу виборів у парламент, форми організації державної влади та вибори в місцеві органи управління і завершуючи порівняльним аналізом існуючих партійних систем). Характерні особливості сучасної політичної системи США. Інститут Президентства. Боротьба партій за владу і партійна система США. Політичні і правові норми, рівень політичної культури суспільства. Взаємовідносини місцевих і федеральних органів управління. Розподіл повноважень.

Тема 8. Становлення та сучасний стан політичної системи України.

Особливості політичної системи Радянської України як продовження політичної системи СРСР. Політична спадщина тоталітарної системи. Незалежність України – початок реформування політичної системи суспільства. Складний процес утворення нової політичної системи країни.

Основні напрямки й перспективи реформування політичної системи України. Головні завдання демократичного процесу. Аналіз сучасного стану та перспективи змін взаємовідносин трьох гілок державної влади в Україні. Інститут Президентства. Законодавча влада та її особливості. Вибори та виборчий процес в Україні. Особливості партійної системи України та її вплив на реформування політичної системи.

IV ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Політичні системи і режими сучасності						
1	Предмет, структура та основні поняття теорії політичних систем	14	2	2		10
2	Місце системного аналізу політики в науці	14	2	2		10
3	Аналіз сучасних теорій політичних систем	20	4	4		12
4	Сутність, структура та функції політичної системи	14	2	2		10
5	Типологія політичних систем	20	4	4		12
6	Політичний режим як характеристика функціонально-динамічного стану політичної системи	20	4	4		12
7	Сучасний стан і характерні особливості політичних систем країн Західної Європи та США	20	4	4		12
8	Становлення та сучасний стан політичної системи України	18	2	4		12
9	Модульна контрольна робота	10	2			8
Усього годин		150	26	26		98

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

4.2 Тематика семінарських занять

№ з/п	Тема заняття
1	Предмет, структура та основні поняття теорії політичних систем
2	Місце системного аналізу політики в науці
3	Аналіз сучасних теорій політичних систем
4	Сутність, структура та функції політичної системи
5	Типологія політичних систем
6	Політичний режим як характеристика функціонально-динамічного стану політичної системи
7	Сучасний стан і характерні особливості політичних систем країн Західної Європи та США
8	Становлення та сучасний стан політичної системи України

4.3 Перелік індивідуальних завдань

Головною ціллю індивідуальних завдань є контроль самостійної роботи студентів. Цей контроль здійснюється завдяки написанню студентами доповідей, рефератів, презентацій тощо. Підготовка презентації – вид самостійної роботи, що виконується студентом поза аудиторними годинами. Студент вільно обирає тематику з числа тем, які пропонуються планами семінарських занять, або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Наступним кроком студент здійснює

бібліографічний пошук, використовуючи бібліотечні фонди або Інтернет-ресурси. Також складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь. Опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 10-15 слайдів, текст доповіді – 4-5 стандартних сторінок, набраних на комп'ютері. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку від викладача.

Головною метою індивідуальних завдань є самостійне опрацювання студентами додаткового матеріалу, формування власного світогляду щодо політичних процесів і явищ. Завдання студентам видаються упродовж усього триместру. Перелік додається.

Теми рефератів, презентацій

1. Концепції основоположників сучасної теорії політичних систем.
2. Структура політичної системи: погляди політологів різних шкіл.
3. Типологія політичних систем: аналіз поглядів західних та вітчизняних вчених.
4. Характерні особливості політичних систем країн Західної Європи.
5. Особливості політичної системи США.
6. Політична система сучасної України: характерні особливості.
7. Проблеми політичного розвитку політичних систем.
8. Модернізація та трансформація політичних систем.
9. Місце політичних партій та громадсько-політичних об'єднань та рухів в політичній системі суспільства.
10. Характеристика визначальних факторів стабільності політичної системи.
11. Концепція тоталітаризму: витоки, зміст та суперечності, криза
12. Загальне та особливе у формуванні та розвитку політичних систем.
13. Основні елементи політичної системи суспільства, їх роль та функції.
14. Стабілізуючі фактори функціонування політичної системи.
15. Конституційні засади сучасних політичних систем.
16. Місце та роль засобів масової інформації у функціонуванні політичної системи.
17. Місце церкви в політичній системі суспільства.
18. Вплив бюрократії на функціонування політичної системи суспільства.
19. Політичні і правові норми та їх місце в політичній системі.
20. Що об'єднує і що різнить поняття «політична система» і «політичний режим».
21. Інститут президентства та його місце в політичній системі. Парламентаризм та його місце в політичній системі.
22. Роль та місце судової влади в політичній системі.

V МЕТОДИ НАВЧАННЯ

(«Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 26.09.2019 р. протокол №2; «Положення про навчальний дистанційний курс і організацію навчального процесу за заочною (заочно-дистанційною) формою в системі Moodle DDMA у ДДМА», затверджено Вченою радою ДДМА 23.06.2017 р. протокол №6).

В процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи та підходи навчання:

– пояснювально-ілюстративні методи - здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей;

– репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо);

– комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі;

– метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування;

– метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі Moodle.

– активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, а саме: обговорення, суперечки, зіткнення позицій, бізнес-симуляції ділові ігри, кейси, тренінги, пояснення, бесіди, дискусії, діалог.

VI КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

З дисципліни «Політичні системи і режими», яка завершується заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав контрольні точки і набрав 55 і більше балів на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;
- ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді історичних і політичних ситуацій, вміння складати порівняльні характеристики різних філософських традицій у відповідності з історичними умовами їх формування, виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії;
- здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;
- вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати власну точку зору та робити висновки, грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи;
- вміння складати порівняльні характеристики різних філософських традицій у відповідності з історичними умовами їх формування, здійснювати філософський аналіз джерел;
- вміння критично осмислювати основні ідеї як вітчизняної так і зарубіжної філософії.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VII ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва і короткий зміст контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none"> фронтальне опитування за термінологічним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; оцінювання активності участі у дискусіях
2.	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none"> письмовий звіт або реферат, або презентація про виконання індивідуального завдання; оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
3.	Залікова контрольна робота	<ul style="list-style-type: none"> питання до контрольної роботи
	Підсумковий контроль	<ul style="list-style-type: none"> питання до заліку

VIII СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Історія та теорія демократії», форми і терміни контролю для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – контроль поточної роботи на семінарських заняттях. Студент здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, виступати з доповідями з визначених питань, брати	25	40	1-10

	кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.			
2	Написання реферату, або презентація.	5	10	1-10
3	Модульна контрольна робота	25	50	10
4	Оцінка поточної успішності	55	100	14
	Підсумковий контроль	55	100	14

ІХ РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна. К., 2000.
2. Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу: Навч. посібн. К.: Знання, 2006. 668 с.
3. Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
4. Горлач М. І., Кремень В. Г. Політологія: наука про політику: підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Центр учбової літератури, 2009. 840 с.
5. Кармазіна М., Бевз Т., Ротар Н. Регіональні політичні режими в Україні : підстави формування, специфіка функціонування, особливості трансформації. – К., 2018.
6. Латигіна Н. Демократія : реалії versus утопії. – К., 2008.
7. Литвин В. Політичні режими сучасності : інституційні та процесуальні виміри аналізу : навч. посібник / В. С. Литвин. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – С. 503–553.
8. Політична система сучасного суспільства : навчальний посібник / В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк, Н. В. Пархоменко. – К., 2015.
9. Політологія: енциклопедичний словник / [В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Н. М. Хома]; за ред. д-ра філос. наук, проф. В. П. Мельника. ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 406 с.
10. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір: автореферат дисерт. на здобуття наук. ступеню доктора політичних наук. Л., 2008.
11. Фісун О. Типологія політичних систем: основні підходи. Політичний менеджмент. 2005. №5. С.39–50.
12. Easton D. The Political System: An Inquiry into the State of Political Science. New York, 1953.
13. The American Political System: Ken Kollman. 2013. 230 p
14. The price of politics: Bob Woodward. 2013. 89 p.

Джерела інформації:

1. www.dgma.donetsk.ua
2. Горбань О. М., Бахрушин В. Є. Основи теорії систем і системного аналізу : навч. посібник. Запоріжжя : ГУ ЗІДМУ, 2004. 204 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/203240>
3. Місце системного аналізу серед інших наук. *Теорія систем і системного аналізу* : веб-сайт. URL: https://studopedia.com.ua/1_21141_mistse-sistemnogo-analizu-sered-inshih-nauk.html
4. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : навч. посіб. К. : Либідь, 2005. 576 с. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-134.html>